

'Uit elk verhaal van verdriet ontstaat een nieuw blad'

Waarom kan het in België wel en in Nederland (nog) niet? Peter Adriaenssens vertelt waarom ouders die hun kind mishandelen, steeds meer zélf voor hulp aankloppen bij zijn vertrouwenscentrum in Vlaams-Brabant. 'Wij debatteren niet met ouders over schuld, maar over verantwoordelijkheid.'

Bijna de helft van de ouders komt uit eigen beweging naar uw vertrouwenscentrum. In Nederland is dat haast ondenkbaar. Hoe bereiken jullie dat? 'Het is belangrijk om mensen minder bang te maken voor het thema kindermishandeling. Iedere maand houden we 'open deur'. Daar komen gemiddeld zo'n dertig jongeren en hun leerkrachten op af. De bezoekers zien dat dit vak met normaliteit te maken heeft, maar natuurlijk ook met de ongewone dingen in het leven. De naam "Vertrouwenscentrum Kindermishandeling" symboliseert dat ook. Wij zijn hulpverleners en debatteren niet met ouders over schuld, maar over verantwoordelijkheid. Wat dat betreft kijken we met verbazing naar de verharding en polarisatie in het Nederlandse debat over kindermishandeling, waar het accent wel op de schuldvraag lijkt te liggen. We bereiken hier nu wel iets, maar ik ben nog niet tevreden met 45 procent. De vroegere Duitse centra haalden 80 procent zelfmeldingen. Dat lukte door de garantie te geven dat ouders die zichzelf meldden, niet werden doorgeleid naar justitie. Mijn droom zou een campagne zijn met de slogan: "Waarom wachten tot anderen zich zorgen maken? Laat je niet melden!"

Melden kinderen zich ook?

'Helaas niet. Dat is alleen te realiseren door een voorportaal waarin jongeren zelf participeren en meldingen aannemen. Kinderen die belazerd zijn door volwassenen zullen niet snel een andere volwassene vertrouwen. En zij zullen zeker geen melding doen niet via een telefoonlijn,

omdat ze dan het gezicht van die volwassene niet zien. Chatlijnen zouden beter werken dan gesprekken, daar zie ik echt een overheidstaak.'

'Mijn droom zou een campagne zijn met de slogan: Waarom wachten tot **anderen** zich zorgen maken? Laat je niet melden!'

Waar richt u zich in de gesprekken met ouders en kinderen vooral op?

'Vaak zijn we geneigd te veel op de kindermishandeling zelf in te gaan en belanden dan in emotionele discussies. Of we willen eerst van alles onderzocht hebben om daarna de ouders te bewegen tot veranderen. Ik wil ouders eerst laten weten dat hulpverleners gesprekspartner zijn voor een eerlijke, open dialoog over hun kinderen. Ouders mogen het gesprek best als een compliment ervaren: "Wij vinden jouw kind zo belangrijk dat we onze zorgen over je kind met je willen delen". Het is niet gemakkelijk om een

werkbare relatie te bereiken. Maar zodra die er is, kunnen ouders en kinderen zelf meedenken over het nut van verdere diagnostiek of risicotaxaties.'

In hoeverre moeten hulpverleners vanuit een 'eigen kwetsbaarheid' werken?

'Als wij in ons team gesprekstechnieken oefenen, geef ik vaak de opdracht om binnen twee minuten het woord kindermishandeling te laten vallen, maar wel in de vorm van een persoonlijke observatie. Als professional ben je zélf de drager van het vermoeden van kindermishandeling en daarmee maak je het als het ware tot jóuw 'probleem'. Een arts kan bijvoorbeeld zeggen: "U komt met uw kind bij mij met deze brandwond en vertelt dat hij tegen de kachel is aangelopen. Nu heb ik een probleem: ik weet dat zo'n wond meestal niet op die manier ontstaat. Ik maak me dus zorgen over het ontstaan van deze verwonding. Ik vind het lastig om te zeggen, maar ik denk dat er geweld is gebruikt. Ik noem het kindermishandeling." De ik-boodschap heeft een kalmerende werking op de spanning en emoties die ouders sowieso voelen als zij met een professional spreken over de veiligheid van hun kind. De ik-boodschap laat ook zien dat ik niet vanuit een wettelijke basis spreek, maar dat ik het zo zie en daar persoonlijk op aanspreekbaar ben. Door bovendien het woord kindermishandeling snel te laten vallen, begrijpen de ouders en het kind dat ik de realiteit niet uit de weg ga. Ook zien ze dat ik niet boos reageer, maar mijn verantwoordelijkheid neem om die gewelddadige werkelijkheid tot stilstand te brengen.'

Waar baseert u deze werkwijze op?

'Recente kennis uit de neurobiologie komt ons te hulp bij het communiceren met ouders en kinderen over mishandeling. We weten nu dat de amygdala in onze hersenen functioneren als een alarmcentrum. Dat centrum kijkt of er gevaar is waarvoor we moeten vluchten of tegen vechten. Dit hersengebied is verantwoordelijk voor ons impulsieve gedrag en rijpt heel langzaam. Als je met ouders en kinderen praat over mishandeling worden de amygdala onmiddellijk actief. Ouders reageren vanuit dit aangevuurde alarmcentrum gemakkelijker emotioneel of agressief. En de reactie van kinderen kan zijn dat ze hun verhaal terugtrekken of een ander de schuld geven. Voor een goede samenwerking die tot oplossingen leidt, kun je beter niet het impulsiviteitscentrum van ouders en kinderen te zeer aanvuren. Beter kun je je richten op hun prefrontale cortex, het hersengebied waar wijze gedachten vandaan komen. En dat doe je bijvoorbeeld met de ik-boodschap. Door te praten over je eigen probleem wordt het alarmcentrum bij de ander niet te zeer aangevuurd, waardoor hij beter met zijn cortex kan horen. Dat effect

bereik je ook door te laten merken dat voor jou alles bespreekbaar is, door anderen bewust te laten uitspreken, door ze nadenktijd te gunnen tijdens het gesprek én – heel belangrijk – door ouders de kans te geven zelf met een voorstel te komen. Ik ben ervan overtuigd dat je met 80 procent van de mishandelende ouders goede afspraken kunt maken. Maar dit soort dingen moet je niet toepassen als gesprekstrucs. Het gaat erom dat je in de communicatie oprecht zoekt naar die geruststelling waardoor jouw boodschap gehoord kan worden. Eigenlijk doe je dan 'goed ouderschap' voor: streng en rechtvaardig, maar open. Veel van de mishandelende ouders hebben in hun eigen verleden, maar ook in de hulpverlening al veel te veel onrechtvaardig ouderschap ontmoet.'

In de gang staan vijf legerkisten vol met de versneden en verlijmde dossiers van één jaar meldingen

Praat u met ouders en kinderen ook over de neurobiologie van trauma's?

'Gezinnen hebben recht op die expertise, ook als ze het geweld ontkennen. Ik zeg ouders dat ik geneigd ben om hun ontkening te geloven, maar dat het onethisch zou zijn als ik het daarbij laat. Ik maak ze deelgenoot van mijn professionele dilemma. Ik zeg hen dat ik zie dat hun kind de sporen van iets draagt en dat ik weet welke ontwikkelingsproblemen er nu te verwachten zijn. Vervolgens vraag ik de ouders welke droom zij voor hun kind hebben. "Droomt u van een kind dat goed mee kan komen op school, een kind dat goed is in taal, dat goede cijfers haalt, dat kan praten over gevoel?" Ik vertel hoe de basis van de hersenontwikkeling wordt gelegd bij knuffels en aanrakingen als baby. Dat wanneer een kind geslagen wordt en zich niet veilig voelt, er delen van de hersenen afsterven door de aanmaak van een stresshormoon. Dat de ontwikkeling van kinderen daarmee in gevaar komt. Het is belangrijk dat ouders zich realiseren dat wij als Vertrouwenscentrum vóór iets werken, namelijk vóór maximale ontwikkelingsmogelijkheden van het kind en vóór kansen voor ouders om hun ontwikkelingspotentieel als goede ouder te laten zien. Te vaak gaat het gesprek met ouders alleen maar over hun vermogen om het kind veiligheid te bieden. Die veiligheid wil je als basis. Vervolgens

wil je dat ouders de verantwoordelijkheid nemen voor de ontwikkeling van hun kind.'

Begrijpen alle ouders en kinderen dit verhaal?

'Bij kindermishandeling werk je met getraumatiseerde systemen: de kinderen, maar ook hun ouders hebben vaak schokkende dingen meegemaakt. Die leiden tot structurele afwijkingen in hersenen, zoals een overmatige groei van het alarmsysteem. We moeten er dus rekening mee houden dat een frons in ons voorhoofd het alarmsysteem van deze ouders al kan activeren. Je weet dat ouders veel hebben meegemaakt en je wilt niet dat ze boos of verdrietig worden.'

volgen. Zij kunnen zich snel beledigd voelen door professionals die zich onhandig of ingewikkeld uitlaten over het geweld in de opvoeding. De kunstwerken symboliseren wat vaak niet gezegd kan worden. In de gang staan bijvoorbeeld vijf legerkisten vol met de versneden en verlijmde dossiers van één jaar meldingen. Het laat ouders letterlijk zien dat ze niet alleen zijn met deze problemen. Uit de versneden dossiers is nieuw papier gemaakt; uit elk verhaal van verdriet ontstaat een nieuw blad. Die nieuwe bladzijde draagt nog de inktspikkels van het oudere verhaal in zich.' ●

Mariëlle Dekker

Is dat ook de achterliggende gedachte bij de kunstwerken die in het vertrouwencentrum te zien zijn?

'We zoeken met de kunst bewust naar een antwoord voor degenen die geen taal hebben. Traumata tasten het vermogen zich verbaal te uiten aan. Daarom is het ook zo goed te begrijpen dat slachtoffers van het misbruik in de rooms-katholieke kerk soms pas op 65-jarige leeftijd voor het eerst woorden geven aan hun ervaringen. Veel van de ouders met wie wij gesprekken voeren, zijn bovendien niet voldoende geschoold om complexe redeneringen te

